

Souhláskové skupiny v češtině

ZDENĚK SALZMANN

Souhláskovou skupinu tvoří dvě nebo více sousedních souhlásek. Tyto skupiny se v různých jazycích liší. Například v havajštině žádné souhláskové skupiny nejsou. V češtině jsou časté souhláskové skupiny v morfémech (hřbet, msta) a mezi dvěma sousedními morfémy (s-trhnout, z-blbnout). Dále je nutno si uvědomit, že nejvíce znějící souhlásky, l (vlk) a r (hrb) a občas m a n, se stávají v určitých případech slabikotvornými, ale samy o sobě slabiku netvoří. Souhláska, foneticky [x], psaná ch, je jednoduchá. Mezi mluveným jazykem a jeho písemným záznamem není vždycky úplná shoda: srovnej například psané b ve slově hrb, vyslovené jako [p]; h ve slově trh, vyslovené jako [x]; d ve slově odstřelit vyslovené jako [t]; a městský vyslovené jako [sts] i [sck]. V tom článku probíráme jen psanou češtinu.

Dvousouhláskové skupiny jsou běžné a proto v tomto článku nejsou zahrnuty. Morfémové a mezimorfémové skupiny jsou citovány bez rozlišení.

Trojsouhláskové skupiny jsou v češtině velmi časté, například brk, centr, drb, drn, hrb, hrnek, hrtan, hřbet, chrt [xrt], krb, krk, mrva, msta, plný, prs, srp, štvát, tkvít (vězet), trh, trs, vlk, vrt, vstup a vzduch.

Čtyřsouhláskové skupiny jsou méně časté, například brslen (jméno keře), cvrček, hrdlička, mrtvý, odstřelit, prst, prst, skrz, smrk, smrž (jméno houby), srst, strčit, strmý, strž (hluboké údolí), vstríc a vzhled.

Pětisouhláskové skupiny nejsou časté, ale vyskytují se: čtvrt, čtvrt, prsknout, smršť (prudký silný vítr), srbština, strhnout, svrhnout, škvrně, vrstva, zblbnout, zvrhlík a zvrhnout.

Šestisouhláskové skupiny jsou řídké, například čtvrtce (stará dutá míra) a čtvrtka.

Ve složeninách je šestisouhláskové slovo čtvrtrodina a sedmisouhláskové slovo čtvrtkmen (druh ovocného stromu).

Troj- a čtyřsouhláskové skupiny jsou časté v rozkazovacím způsobu, například drž!, mlč!, vrň!, strč! a známé rčení strč prst skrz krk!

Nový akademický slovník cizích slov, uveřejněný v Praze v roce 2005, přináší tisíce slov přejatých do češtiny, ale souhláskové skupiny se jen málo liší a distinkce jsou stejné.

Ještě několik slov k libozvučnosti, která závisí mimo jiné na poměru samohlásek k souhláskám – čím větší je samohláskovitost jazyka, tím větší je i jeho libozvučnost. Podle Mazlové jsou z evropských jazyků nejlíbezvučnější jazyky románské, následují slovanské, a nejméně libozvučné jsou jazyky germánské. Mezi slovanskými jazyky je čeština téměř na posledním místě, mezi evropskými někde uprostřed.

Bibliografie:

Mazlová V. (1946): Jak se projevuje zvuková stránka češtiny v hláskových statistikách, *Naše řeč* 30: 101-111, s. 146-151.